

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 26 juni 2024

Mål nr
B 3741-23

PARTER

Klagande

KM

Ombud och offentlig försvarare: Advokat HLR

Motpart

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Grovt våld mot tjänsteman

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten för Västra Sveriges dom 2023-04-26 i mål B 3352-22

DOMSLUT

Högsta domstolen ändrar hovrättens dom enbart på så sätt att fängelsestraffets längd bestäms till ett år.

HLR ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av KM i Högsta domstolen med 9 431 kr. Av beloppet avser 7 545 kr arbete och 1 886 kr 25 öre mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

KM har yrkat att Högsta domstolen ska ogilla åtalet och befria henne från skyldigheten att betala skadestånd till JH. Under alla förhållanden har hon yrkat att påföljden ska lindras och att skadeståndet ska sättas ned.

Riksåklagaren har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Högsta domstolen har meddelat det prövningstillstånd som framgår av punkten 7.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. I juni 2021 utbröt bråk mellan två grupperingar i en stadsdel i Borås och polis kallades till platsen. Situationen var upprörd och tumultartad. Polisen flyttade en av grupperingarna till en annan plats, men efter en stund uppstod tumult på nytt. En av poliserna på plats var JH. Han och några kollegor hjälptes åt att försöka hålla isär grupperingarna. KM hade också

kommit till platsen. Hon var arg och frustrerad över det som pågick men också på de allmänna förhållandena i stadsdelen.

2. Sedan polisen tillfälligt fått ordning på situationen stod JH, som vid tillfället var civilklädd, tillsammans med flera uniformerade kollegor framför den ena grupperingen. I det läget kastade KM, som stod en bit bort, en glasflaska i riktning mot poliserna. Flaskan träffade JH i huvudet.

Åtalet och domstolarnas bedömning

3. KM åtalades för grovt våld mot tjänsteman. Åklagaren påstod att KM hade angripit JH med våld då han ingripit med anledning av pågående brottslighet, genom att hon med hård kraft kastat en glasflaska som träffat JH i huvudet. Han orsakades smärta, svullnad, sårskada i huvudet samt artrit i käken. Brottet skulle enligt åklagaren bedömas som grovt eftersom gärningen varit livsfarlig och KM visat särskild hänsynslöshet och råhet.

4. Tingsrätten dömde KM för våld mot tjänsteman av normalgraden till fängelse i nio månader.

5. I hovrätten stod åklagaren fast vid att brottet skulle bedömas som grovt men angav nu som skäl dels att gärningen avsett livsfarligt våld av allvarligt slag, dels att gärningen hade varit av särskilt hänsynslös och farlig art. Hänsynslösheten och farligheten bestod enligt åklagaren i att KM hade kastat en glasflaska som träffat JH i huvudet när han ingripit mot den pågående brottsligheten där poliserna varit i numerärt underläge.

6. Hovrätten har dömt KM för grovt våld mot tjänsteman enligt åtalet. Enligt hovrätten har gärningen innefattat våld av allvarligt slag och varit av särskilt farlig art. Påföljden har hovrätten bestämt till fängelse i ett år och två månader.

Högsta domstolens prövningstillstånd och frågan i målet

7. Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd enbart i fråga om rubricering och påföljd med utgångspunkt i vad hovrätten funnit utrett rörande gärningen och KMs uppsåt till denna.

8. Den huvudsakliga frågan är därmed om den gärning som KM gjort sig skyldig till ska bedömas som våld mot tjänsteman eller som grovt våld mot tjänsteman.

Gradindelningen vid våld mot tjänsteman

Brottet våld mot tjänsteman och kvalifikationsgrunder för grovt brott

9. Den som med våld förgriper sig på en tjänsteman i hans eller hennes myndighetsutövning eller för att tvinga tjänstemannen till eller hindra honom eller henne från en åtgärd i myndighetsutövningen eller för att hämnas för en sådan åtgärd döms för våld mot tjänsteman till böter eller fängelse i högst två år (se 17 kap. 1 § första stycket brottsbalken).

10. Våld mot tjänsteman är en kvalificerad form av andra brott, särskilt de brott mot person som behandlas i 3 och 4 kap. brottsbalken. Syftet med kvalificeringen är att ge ett förstärkt skydd genom en strängare straffskala. Brottet våld mot tjänsteman har både den enskilda personen och det allmänna som skyddsintressen. (Jfr t.ex. prop. 2018/19:155 s. 30 f.)

11. Våld mot tjänsteman är indelat i olika svårhetsgrader. Om brottet är grovt döms för grovt våld mot tjänsteman till fängelse i lägst ett och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen har innefattat våld av allvarligt slag, har innefattat hot som påtagligt förstärkts med hjälp av vapen, sprängämne eller vapenattrapp eller genom anspelning på ett våldskapital eller som annars har varit av allvarligt slag, eller annars har varit av särskilt hänsynslös eller farlig art. (Se 17 kap. 1 § andra stycket.)

12. Uppräkningen av kvalifikationsgrunder är inte uttömmande. När olika kvalifikationsgrunder anges i en brottsbeskrivning tar gradindelningen naturligt sin utgångspunkt i dessa grunder. Det krävs emellertid att domstolen gör en helhetsbedömning av samtliga omständigheter vid brottet.

13. Varje grad av ett gradindelat brott är att se som en egen brottstyp. Frågan om till vilken grad ett visst brott hör måste avgöras innan den konkreta straffvärdebedömningen kan ske. Gradindelningen hänger dock nära samman med straffvärdebedömningen. Som huvudregel bör således ett brott av normalgraden ha ett lägre straffvärde än ett brott som är att anse som grovt. Någon fullständig överensstämmelse råder emellertid inte mellan de båda bedömningarna.

Närmare om kvalifikationsgrunden ”våld av allvarligt slag”

14. Avsikten med att 2016 införa en gradindelning av brottet våld mot tjänsteman var bl.a. att ge nya hållpunkter för straffmätningen och att markera att våld mot tjänsteman inte är ett mindre allvarligt brott än misshandel (jfr prop. 2015/16:113 s. 75). Vid reformen infördes uttrycket våld av allvarligt slag som kvalifikationsgrund också i ett antal andra

bestämmelser i brottsbalken, nämligen grovt olaga tvång (4 kap. 4 §), grov utpressning (9 kap. 4 §) och grovt övergrepp i rättssak (17 kap. 10 §).

Förarbetena ger endast begränsad ledning för vad som avses med uttrycket i olika sammanhang.

15. Beträffande motsvarande uttryck i bestämmelsen om grovt olaga tvång uttalas i förarbetena, med betydelse också för grovt våld mot tjänsteman, att det för att våldet ska anses vara av allvarligt slag bör krävas att det rör sig om ett misshandelsbrott med ett straffvärde kring sex månader eller mer (jfr a. prop. s. 83 och 92), vilket då var ett straffvärde motsvarande minimistraffet för grovt olaga tvång och grovt våld mot tjänsteman. Vad gäller uttryckets betydelse i kvalifikationsgrunderna för grov utpressning uttalas att med våld av allvarligt slag avses i första hand sådant våld som utgör grov misshandel, vars minimistraff då motsvarade minimistraffet för grov utpressning (jfr a. prop. s. 87). Uttrycket har av Högsta domstolen tolkats mer återhållsamt vid grovt övergrepp i rättssak – som har ett mycket strängt minimistraff – än vid grovt olaga tvång, grov utpressning och grovt våld mot tjänsteman. Våld av allvarligt slag är alltså ett uttryck som måste kunna anpassas efter den straffbestämmelse där det förekommer. (Se ”Upprepade övergrepp i rättssak” NJA 2019 s. 747 p. 31.)

16. Förarbetenas referens till straffvärdet för misshandelsbrott är ett sätt att beskriva vad som krävs för att det våld som utövats ska anses vara av allvarligt slag. År 2017 höjdes minimistraffen för vissa allvarliga våldsbrott (se prop. 2016/17:108). Syftet med den reformen var att generellt höja straffnivån för vissa brott, bl.a. höjdes minimistraffet för grov misshandel i 3 kap. 6 § brottsbalken från fängelse i ett år till ett år och sex månader. En

följd av ändringen är att det tillgängliga utrymmet för straffmätning avseende normalgraden av brottet i praktiken har ökat.

17. När straffskalan 2020 skärptes för grovt våld mot tjänsteman höjdes minimistraffet från fängelse i sex månader till ett år och maximistraffet från fängelse i fyra år till sex år. Det uttalade syftet var att åstadkomma ett högre abstrakt straffvärde för det grova brottet. Däremot sades inte något om att ändringarna skulle påverka vad som krävs i form av allvarligt våld för att betrakta brottet som grovt. (Jfr prop. 2018/19:155 s. 32.)

18. De skärpningar av straffskalorna som har skett på senare tid – särskilt höjningen av minimistraffet för grov misshandel – bör leda till att det numera som regel krävs ett misshandelsbrott med något högre straffvärde än de omkring sex månader som angetts tidigare (jfr p. 15) för att misshandeln ska anses utgöra våld av allvarligt slag.

Närmare om kvalifikationsgrunden ”annars av särskilt hänsynslös eller farlig art”

19. Kvalifikationsgrunden som uttrycks genom att brottet annars är av särskilt hänsynslös eller farlig art har prövats av Högsta domstolen i ett par fall (se t.ex. ”Rånet i tobaksbutiken” NJA 2018 s. 767 I p. 17 och ”Upprepade övergrepp i rättssak” p. 32). Med uttrycket betonas att även andra omständigheter än de som nämns i de övriga kvalifikationsgrunderna kan vara av betydelse vid bedömningen av om brottet är grovt.

20. De fall som är tänkta att omfattas av uttrycket är sådana där det försvårande inslaget rör brottsoffrets situation eller avser karaktären på angreppet. Hänvisningen till att gärningen annars är av särskilt farlig art är främst avsedd att omfatta situationer där brottet har begåtts i ett

sammanhang som är särskilt farligt. Det kan t.ex. vara fråga om fall där brottet ytterst kan bli systemhotande, påverka samhällets funktionssätt eller begås inom ramen för särskilt kvalificerad brottslig verksamhet, om gärningen har ett påtagligt samband med verksamheten.

I detta fall ska brottet rubriceras som grovt våld mot tjänsteman

21. Hovrätten har kommit fram till att följande omständigheter är klarlagda kring gärningen och KMs uppsåt. Hon kastade en glasflaska som träffade JH i huvudet. Det skedde när han tillsammans med kollegor i en upploppsliknande situation arbetade med att hålla isär två grupperingar som bråkade med varandra. Han orsakades smärta, svullnad och en tre centimeter lång sårskada som behövde sys med två stygn. Han fick även artrit i käken och hade under flera månader svårt att gapa som vanligt. KM insåg att hon kastade flaskan i riktning mot en grupp av poliser och att det fanns en hög risk att någon av dem skulle träffas och skadas på det sätt som skedde. Hovrättens slutsats var att KM hade begått gärningen med likgiltighetsuppsåt.

22. Den gärning som KM ska dömas för har ett ansenligt inslag av våld som fick allvarliga följder och som kunde ha orsakat ännu svårare skador än som blev fallet. Den misshandel som innefattas i gärningen motsvarar ett straffvärde kring tio månader, vilket innebär att gärningen bör anses ha innefattat våld av allvarligt slag.

23. Hennes agerande kan däremot inte sägas vara av särskilt hänsynslös eller farlig art. Att rikta våld mot en polisman som försöker avvärja en upploppsliknande situation utgör visserligen angrepp på såväl den enskilde polismannen som det allmänna intresset att upprätthålla ordning i en situation

som kunde bli farlig. KM har emellertid inte haft någon direkt del i bråket mellan grupperingarna eller i övrigt haft för avsikt att påverka polisens arbete på platsen. Agerandet synes närmast vara betingat av en ren impuls. Den hänsynslöshet och farlighet som gärningen innefattar kan därför inte anses gå utöver vad som täcks av den aktuella straffbestämmelsen som sådan.

24. En helhetsbedömning – där det särskilt beaktas att gärningen har innefattat våld av allvarligt slag – leder till slutsatsen att brottet ska rubriceras som grovt våld mot tjänsteman.

Påföljdsbestämningen i detta fall

25. Straffskalan för grovt våld mot tjänsteman är fängelse i lägst ett år och högst sex år (se p. 11). Straffvärdet ska alltså bestämmas inom det spannet.

26. Några försvårande eller förmildrande omständigheter som påverkar straffvärdet, vid sidan av vad som gäller för brottstypen grovt våld mot tjänsteman, föreligger inte i detta fall. De försvårande omständigheterna kring gärningen är tillräckligt beaktade genom att brottet ska rubriceras som grovt. Straffvärdet motsvarar alltså ett års fängelse. Det föreligger inga omständigheter som ger anledning att vid straffmätningen avvika från straffvärdet.

27. Annan påföljd än fängelse kan, med hänsyn till brottslighetens art (jfr t.ex. ”Tunnelbanestationen” NJA 2000 s. 116 och ”Våldet mot taxichauffören” NJA 2001 s. 859) och det höga straffmätningensvärdet, inte komma i fråga.

28. Påföljden för KM ska därmed bestämmas till fängelse i ett år.
Hovrättens dom ska ändras i enlighet med detta.

I avgörandet har deltagit justitieråden Gudmund Toijer,
Svante O. Johansson (referent, skiljaktig), Malin Bonthron,
Anders Perklev och Margareta Brattström
Föredragande har varit justitiesekreteraren Sophie Welander

SKILJAKTIG MENING

Referenten, justitierådet Svante O. Johansson, är skiljaktig och anser att Högsta domstolen ska ändra hovrättens dom och döma KM för våld mot tjänsteman av normalgraden, i stället för grovt brott, till fängelse i nio månader. Han anför följande som skäl för sin skiljaktiga mening.

När det gäller kvalifikationsgrunden ”våld av allvarligt slag” konstaterar Högsta domstolen i punkten 18 i domen att de skärpningar av straffskalorna som har skett på senare tid – särskilt höjningen av minimistraffet för grov misshandel – bör leda till att det numera som regel krävs ett misshandelsbrott med något högre straffvärde än de omkring sex månader som angetts tidigare för att misshandeln ska anses utgöra våld av allvarligt slag. Enligt min mening bör det krävas att straffvärdet är högre än bara ”något högre”.

Vid gradindelningen i detta fall anser jag att den misshandel som innefattas i gärningen motsvarar ett straffvärde kring nio månader. Detta innebär att gärningen inte innefattat våld av allvarligt slag.

Eftersom jag gör motsvarande bedömning som majoriteten angående kvalifikationsgrunden ”särskilt hänsynslös eller farlig art”, leder en helhetsbedömning till slutsatsen att brottet ska rubriceras som våld mot tjänsteman av normalgraden i stället för grovt brott.

Straffskalan för våld mot tjänsteman är böter eller fängelse i högst två år. Straffvärdet ska alltså bestämmas inom det spannet. Några försvårande eller förmildrande omständigheter som påverkar straffvärdet föreligger inte. Straffvärdet motsvarar alltså fängelse i nio månader. Det föreligger inga

omständigheter som ger anledning att vid straffmätningen avvika från straffvärdet.

Annan påföljd än fängelse kan med hänsyn till brottslighetens art inte komma i fråga (jfr t.ex. ”Tunnelbanestationen” NJA 2000 s. 116 och ”Våldet mot taxichauffören” NJA 2001 s. 859).

KM ska därmed dömas för våld mot tjänsteman till fängelse i nio månader.

Överröstad i denna del är jag i övrigt ense med majoriteten.
